

Kritik mot en rådman vid Falu tingsrätt för bl.a. hanteringen av skyddade personuppgifter i en tvistemålsdom

Beslutet i korthet: AA, som hade skyddade personuppgifter, var part i ett familjemål vid tingsrätten. I domen förordnade tingsrätten om ett visst umgänge mellan barnet BB och CC. Umgänget skulle enligt domen bl.a. inledas i en umgänget lokal i en viss kommun och AA skulle lämna och hämta BB i umgänget lokalen.

I en partsbilaga till domen fanns AA:s namn och personnummer samt en boxadress. Domen saknade ett s.k. sekretessförordnande i domslutet.

JO gör uttalanden om 21 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagens tillämplighet på en boxadress och om innebörden av att en partsbilaga är en del av ett avgörande. I beslutet får den ansvariga domaren kritik för att AA:s skyddade personuppgifter till följd av att sekretessförordnande saknades blev offentliga.

Rådmannen får även kritik för att domslutet saknade ett förordnande om umgängesstöd i enlighet med den rättsliga regleringen i 6 kap. 15 c § föräldrabalken och för otidlighet i samband med utformningen av domen i det avseendet.

Enligt JO kan det inte uteslutas att utformningen av domstolarnas målhanterings-system Vera och hur en partsbilaga upprättas och knyts till ett avgörande kan ha betydelse för misstag när det gäller frågor om sekretessförordnanden. Av bland annat det skälet skickar JO en kopia av beslutet till Domstolsverket för kännedom.

Anmälan

I en anmälan till JO klagade AA, genom ombud, på Falu tingsrätt och gjorde gällande att tingsrätten hade brustit i noggrannhet vid hanteringen av hennes skyddade personuppgifter i ett familjemål. AA uppgav sammanfattningsvis följande.

Redan när målet inleddes kände tingsrätten till att hon och barnet BB hade sekretesskyddade personuppgifter (s.k. sekretessmarkering) efter det att pappan CC hade dömts för våldsbrott mot henne. Det fanns en hedersproblematik och risk för att CC skulle kunna söka upp henne och barnet. Förskolan ville t.ex. inte medverka i vårdnadsutredningen av rädsla för att röja boendekommunen. Vid huvudförhandlingen deltog hon via videolänk så att hennes och barnets boendeort inte skulle röjas. När frågan togs upp om att ha ett umgänge mellan barnet och CC med ett s.k. umgängesstöd, motsatte hon sig att något umgänge

skulle ske främst av den anledningen att CC då skulle kunna ta reda på var hon och barnet befann sig.

Trots hennes invändningar förordnade tingsrätten i domen om ett umgänge mellan BB och CC. Dessutom förordnade tingsrätten att det inledande umgänget skulle ske i en umgänget i hennes och barnets boendekommun. Därmed offentliggjorde tingsrätten vilken kommun som hon och BB var bosatta i samtidigt som tingsrätten i domen framhävde att de hade sekretesskyddade personuppgifter.

Inledande utredning

JO hämtade in och granskade ett dagboksblad och tingsrättens dom den 14 mars 2019 i målet samt tingsrättens beslut om rättelse av viss del av domslutet (avsåg en angiven tid för umgänget).

Av tingsrättens dom framgick bl.a. följande.

Under ”Bakgrund” i domen (s. 3) antecknades att AA och BB hade sekretessbelagda personuppgifter och därför bodde på okänd adress och att CC var bosatt i Hedemora.

Under domshuvudet på förstasidan av domen angavs käranden enligt följande:

Kärande

AA [AA:s för- och efternamn, JO:s anm.], se Partsbilaga sekretess
c/o Advokat [...]

Genom förordnande i domslutet, punkten 2, första strecksatsen, fastställdes att BB skulle ha rätt till umgänge med CC under viss tid i en umgänget i en viss gatuadress i en angiven kommun samt att AA skulle lämna och hämta BB i umgänget i lokalen.

I domskälen (s. 14 f.) redovisades de överväganden som tingsrätten gjorde i umgänget i frågan, vilka mynnade ut i bedömningen att BB inte skulle fara illa av att ha ett umgänge med CC. Det var enligt tingsrättens mening emellertid lämpligt att det inledande umgänget skulle ske med ett s.k. umgänget i stöd.

JO begärde därefter in och granskade den partsbilaga som det hänvisades till på förstasidan av domen. Partsbilagan innehöll AA:s namn och personnummer, därefter en boxadress och slutligen ett postnummer samt ort.

JO tog också del av AA:s överklagande till Svea hovrätt samt dagboksbladet och det slutliga beslutet i hovrättens mål.

JO:s remiss och tingsrättens remissvar

JO uppmanade tingsrätten att lämna upplysningar om och yttra sig över följande:

1. Vilka överväganden gjorde tingsrätten i fråga om sekretess för de uppgifter som angavs i partsbilagan till domen (jfr 43 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen [2009:400], OSL)?
2. Hur förhöll sig utformningen av domslutet, punkten 2, första strecksatsen, till domskälen och till bestämmelserna i 6 kap. 15 c § föräldrabalken, FB?

Gjorde tingsrätten vid utformningen av domslutet, punkten 2, första strecksatsen, några överväganden i fråga om sekretess mot bakgrund av att AA enligt domen hade sekretessbelagda personuppgifter?

3. Vilka kontroller gjordes av domen och partsbilagan i sekretesshänseende innan domen expedierades?
4. Om tingsrätten hade några rutiner eller riktlinjer i övrigt gällande hanteringen av sekretesskyddade personuppgifter i verksamhetsstödet Vera samt i domar och beslut, skulle dessa ges in tillsammans med remissvaret.

Tingsrätten (lagmannen GG) lämnade ett remissvar tillsammans med ett yttrande från rådmannen HH.

GG uppgav följande:

1. Redogörelse för de omständigheter som anspråket hänför sig till

Målet anhängiggjordes vid Stockholms tingsrätt den 23 februari 2018 genom att AA genom sitt ombud, advokaten DD, väckte talan mot maken CC med yrkande om äktenskapskillnad och ensam vårdnad om parternas [...] BB, född 2013. Vårdnadsyrkandet framställdes även interimistiskt. AA:s adress angavs till ombudet och hon uppmärksammade tingsrätten på att den riktiga adressen var sekretesskyddad. Ansökan om rättshjälp bifogades och rättshjälp beviljades den 27 februari 2018. Adressen till AA uppgavs inte heller i ansökan. Sedan det uppdagats att Stockholms tingsrätt var fel forum, överlämnades målet efter samråd med ombudet till CC:s hemvistforum Falu tingsrätt den 5 mars 2018.

Det överflyttade målet sekretessmarkerades av Falu tingsrätt i målhanterings-systemet Vera. AA med adress registrerades som *Sekretess* i Vera. Ansvarig domare blev rådmannen HH. Stämning med kallelse till muntlig förberedelse den 5 april 2018 utfärdades den 8 mars 2018 av Falu tingsrätt och skickades till CC. Även DD och AA kallades till sammanträdet, varvid AA i sin kallelse benämndes som *Sekretess* och detsamma gällde hennes adress. Samtidigt begärde tingsrätten enligt 6 kap. 20 § andra stycket föräldrabalken snabbupplysningar från Socialförvaltningen i Hedemora kommun, vilken den 12 mars 2018 på telefon meddelade tingsrätten att barnet inte var folkbokfört i Hedemora och att någon upplysning därför inte kunde lämnas. DD uppgav telefonledes den 19 mars 2018 – på fråga från rätten – vilken kommun barnet var folkbokfört i, varpå tingsrätten samma dag begärde snabbupplysningar från denna kommun. Denna angavs i handlingen och registrerades i Vera såsom *Sekretess KOM* med sekretessmarkering. Personbevis för barnet inkom dagen därpå och sekretessmarkerades. Advokaten EE förordnades till god man för CC enligt 18 kap. 1 § äktenskapsbalken den 23 mars 2018.

Den 26 mars 2018 flyttades sammanträdet till den 15 maj 2018. HH beslutade den 29 mars 2018 att återkalla begäran om snabbupplysningar från barnets hemkommun. I stället begärdes ånyo snabbupplysningar från Socialförvaltningen

i Hedemora kommun, varvid särskilt angavs att tingsrätten förutsatte att förvaltningen samarbetade med kändans hemkommun och att svaranden syntes upparbetat hemvist i Hedemora kommun. HH med telefonnummer angavs som kontaktperson. Den 24 april 2018 meddelade EE att CC numera ställt advokaten FF som ombud för sig, varefter denne den 27 april 2018 inkom med fullmakt från CC och rättshjälpsansökan. Rättshjälp beviljades samma dag och tiden för muntlig förberedelse ändrades på nytt, denna gång på begäran av FF och till den 8 juni 2018. Samtidigt yrkade CC för egen del visst umgänge med [...].

Den 30 maj 2018 inkom snabbupplysningar från Socialförvaltningen i Hedemora. Den 8 juni 2018 hölls muntlig förberedelse under ledning av HH med kändan och hennes ombud DD närvarande genom ljud- och bildöverföring. Frågan om lämpligheten med umgänge med hänsyn till svarandens skyddade adress väcktes av DD, som återkallade kändans interimistiska yrkande. Tingsrätten uppdrog sedan åt Socialnämnden i Hedemora kommun att i samråd med socialnämnden i kändans boendekommun verkställa en vårdnads- och umgängesutredning att ges in till tingsrätten senast den 11 oktober 2018. Den 12 juni 2018 beslutade tingsrätten att äktenskapsskillnaden skulle föregås av betänketid räknad från den 3 april 2018. Samma dag expedierades protokollet från den muntliga förberedelsen, vari kändans personnummer inte angavs och adressen hänvisade till *Partsbilaga Sekretess*. I bilagan fanns en boxadress till kändan i hennes hemkommun uppgiven, men bilagan synes inte ha skickats ut med protokollet.

Den 11 juli 2018 entledigades den gode mannen och tillerkändes begärd ersättning av allmänna medel. Vissa problem med begärd utredning uppkom och socialförvaltningen i kändans hemkommun kontaktade undertecknad i frågan. Problemen redde ut och Socialförvaltningen i Hedemora kommun begärde den 10 oktober 2018 anstånd med yttrande till den 26 oktober 2018, vilket medgavs. Nytt anstånd till den 9 november 2018 begärdes och beviljades den 25 oktober 2018. Vårdnads- och umgängesutredningen inkom den 9 november 2018. I denna angavs ingenstans var kändan och hennes [...] bodde. Det rekommenderades umgänge med umgängesstöd att börja snarast. Den 3 december 2018 meddelade tingsrätten genom HH deldom på äktenskapsskillnad. I domen angavs kändans adress c/o ombudet. En partsbilaga fanns visserligen upprättad med kändans ovannämnda boxadress, men den bilagan synes inte ha expedierats till parterna.

Den 12 december 2018 begärde tingsrätten av Socialförvaltningen i Hedemora kommun att den skulle undersöka förutsättningarna för kändans hemkommun att bistå med umgängesstöd. Att begäran riktades till Hedemora och inte till kändans hemkommun, berodde på att tingsrätten ville undvika att uppgift om vistelseorten röjdes. Den 10 januari 2019 yttrade sig Socialförvaltningen i Hedemora kommun och uppgav då att kändans hemkommun kunde ordna umgänge i lokal med två umgängesstödjare närvarande varannan lördag.

Huvudförhandling i målet hölls den 12 och 15 februari 2019 med rätten bestående av HH och tre nämndemän. Dom skulle sedan meddelas den 8 mars 2019 men flyttades den 7 mars 2019 på grund av rådande arbetsbelastning till den 14 mars 2019. Dom i målet meddelades följdriktigt den 14 mars 2019. På domens första sida angavs AA:s adress till c/o Advokat DD. Det fanns visserligen alldeles efter AA:s namn en anteckning om en *Partsbilaga sekretess*, men denna bilaga (som i och för sig upprättats och innehöll den tidigare omnämnda boxadressen) torde inte ha menats eller uppfattats som en del av domen och har heller inte expedierats till parterna. I domslutet anförtroddes AA ensam vårdnad om [...] samt angavs bland annat: ”...BB skall ha rätt till umgänge med CC enligt följande. – Från den 14 april 2019 till den 14 oktober 2019 tre timmar varannan lördag kl. 13.00 – 16.00, jämna veckor, i umgängeslokal med adress [...] [gatunamn med nummer och kommun, JO:s anm.] ...”. Av domskälen på sid 16y kan uttydas att det var socialförvaltningen i AA:s boendekommun som ordnade med umgängesstödet.

Domen överklagades av bägge parter till Svea hovrätt, som den 10 april 2019 vägrade prövningstillstånd.

2. Tingsrättens bedömning

Enligt 21 kap. 3 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) gäller sekretess hos alla myndigheter (även domstolar) för uppgift om en enskilds bostadsadress eller annan jämförbar uppgift som kan lämna upplysningar om var den enskilde bor, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde kan komma att utsättas för hot eller våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs.

Enligt 43 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen upphör sekretessen för uppgifter som tas in i en offentlig dom, om inte rätten enligt 43 kap. 8 a § samma lag förordnat att sekretessen alltjämt skall vara tillämplig. Ett sådant förordnande har inte tagits in i domen. Emellertid torde den hemliga adressuppgiften i ”*sekretessbilagan*” som nämnts inte ha varit en del av domen, vilket framgår än tydligare av att adressen i reciten angivits till c/o ombudet. Därmed var ett särskilt sekretessförordnande onödigt.

Det kan särskilt anmärkas att det alltid automatiskt upprättas en *Partsbilaga sekretess* när avgörande skapas i mål med hemliga partsuppgifter, vare sig domaren vill eller ej. Rutinen (oskriven) är då hos den administrativa enheten, som expedierar slutliga avgöranden, att inte bifoga bilagan, om det inte finns särskild anledning till det. I så fall kontaktas alltid ordföranden innan expediering sker.

Det är visserligen tveksamt om det går att dra någon säker slutsats om kärandens bostad, endast utifrån att umgänget skulle ske i [...] [*angiven kommun, JO:s anm.*]. Å andra sidan hade det kanske gått att hitta en lämpligare formulering för att inte riskera rójandet av bostadsorten, men samtidigt är det viktigt att domslutet blir tydligt på alla sätt. Det bör framhållas att HH och tingsrätten i övrigt verkligen vinnlagt sig om att hålla kärandens adress hemlig, bland annat genom att låta Socialförvaltningen i Hedemora kommun sköta om vårdnadsyttrandena.

Slutligen kan konstateras att förordnandet om umgänge i domen rätteligen enligt 6 kap. 15 c § föräldrabalken borde ha innefattat en formulering om umgängesstöd. Såsom HH framhållit så torde emellertid detta inte ha kunnat missförstås av någon berörd person eller myndighet, bland annat på grund av domskälens utformning.

Således konstaterar tingsrätten att det är mycket olyckligt om AA:s boendeadress kommit att röjas genom utformningen av domen. Tingsrätten kommer givetvis i framtiden att uppmärksamma alla ännu mera på riskerna med domslutens utformning i fråga om adresser m.m. så att den anmälda händelsen inte upprepas.

HH uppgav följande:

1. Jag minns inte om partsbilaga sekretess bifogades domen. I detta fall torde det inte funnits behov av någon bilaga eftersom partens adress var c/o ombudet.
2. Utformningen av den första strecksatsen i punkten 2 i domslutet saknar av misstag förordnande om umgängesstöd, vilket det borde ha gjort eftersom det fanns behov av umgängesstöd på grund av bristande anknytning. Jag tror dock inte att någon missuppfattade detta eftersom fråga ställts till mammans boendekommun.

Beträffande partens sekretesskyddade adress beaktades den på så sätt att förfrågan till mammans boendekommun om möjlighet att erbjuda umgängesstöd ställdes via Hedemora kommun, dvs. pappans boendekommun. Det var ett medvetet val från tingsrättens sida att underlåta att närmare efterfråga förhållandet mellan partens sekretesskyddade adress

och platsen för umgänge, dvs. om umgängeslokalen fanns i mammans boendekommun eller någon annan kommun.

AA fick tillfälle att kommentera remissvaret.

Inför JO:s beslut hämtades protokollet från den muntliga förberedelsen den 8 juni 2018 in. Av det framgick att AA återkallade sitt interimistiska yrkande och att tingsrätten uppdrog åt socialnämnden i Hedemora kommun att verkställa en vårdnads- och umgängesutredning enligt 6 kap. 19 § tredje stycket FB. Tingsrätten förordnade samtidigt att utredningen skulle bedrivas i samråd med socialnämnden i den kommun där AA bodde. På förstasidan av protokollet under PARTER, kärande, namngavs AA och på raden under stod ”Sekretess, se Partsbilaga sekretess”. I själva partsbilagan återfanns AA:s namn och personnummer, därefter en boxadress och ett postnummer samt ett Ortsnamn. Partsbilagan återgav följaktligen samma uppgifter för AA som fanns i den partsbilaga som upprättades i samband med domen den 14 mars 2019.

Även tingsrättens deldom på äktenskapsskillnad den 3 december 2018 hämtades in. I den återfanns på förstasidan endast AA:s namn och en c/o-adress till ombudet. Någon hänvisning till partsbilagan fanns således inte.

JO hämtade också in vissa andra handlingar i målet, bl.a. ett personbevis för barnet BB, som hade kommit in till tingsrätten den 20 mars 2018. Personbeviset var stämplat med texten ”Skyddade personuppgifter enligt 22 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen” vid både AA:s och BB:s namn, men det framgick inte vem eller vilken myndighet som hade satt stämpeln.

Rättslig reglering

Regler om skyddade personuppgifter m.m.

Uppgifter om en enskilds personliga förhållanden som registreras i folkbokföringen är som huvudregel offentliga. Sekretess kan dock enligt 22 kap. 1 § OSL gälla för sådana uppgifter, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Det blir då fråga om s.k. skyddade personuppgifter.

Skyddade personuppgifter är ett samlingsbegrepp för de olika skyddsåtgärder kring personuppgifter som finns. Beroende på arten av hot finns det tre grader av skydd för en enskilds personuppgifter: sekretessmarkering, skyddad folkbokföring (benämndes före den 1 januari 2019 kvarskrivning) och fingerade personuppgifter (de två senare formerna av skydd utelämnas nedan). Utöver dessa former finns bestämmelser om sekretess oavsett i vilket sammanhang en uppgift om en enskilds personliga förhållanden förekommer och som kan aktualiseras för hotade och förföljda personer (se prop. 2017/18:145 s. 29 och nedan om 21 kap. 3 § OSL).

Såvitt framgått hade AA en sekretessmarkering i folkbokföringen. En sekretessmarkering är den minst ingripande formen av skydd. En enskild som anser att hans eller hennes personuppgifter bör omfattas av sekretess kan ansöka

om att Skatteverket ska införa en sekretessmarkering för uppgifterna i folkbokföringen. Det finns ingen skyldighet att göra en sekretessmarkering och en sådan markering innebär inte något bindande avgörande av sekretessfrågan utan tjänar endast som en påminnelse om behovet av en noggrann sekretessprövning om den handling där uppgifterna förekommer begärs ut (se a. prop. s. 31 och t.ex. JO 1993/94 s. 509). Förfarandet är inte närmare reglerat utan grundar sig på 2 kap. 16 § tryckfrihetsförordningen, TF, och 5 kap. 5 § OSL.

En markering i folkbokföringsdatabasen är alltså endast en indikation på att folkbokföringssekretess kan gälla för uppgifterna. Syftet är att hindra att en hotande eller förföljande person med hjälp av personuppgifter lokaliserar en person och utsätter denne för brott, förföljelse eller trakasserier. Skyddet består i att Skatteverket aviserar den registrerade sekretessmarkeringen tillsammans med personuppgifterna till andra myndigheter. Den mottagande myndigheten ska därefter självständigt avgöra om sekretess föreligger för uppgifterna (a. prop. s. 31 f.). Om en domstol får en sekretessreglerad uppgift från en domstol eller en annan myndighet, t.ex. Skatteverket, blir sekretessbestämmelsen – med vissa undantag – enligt 43 kap. 2 § första stycket OSL tillämplig på uppgiften även hos domstolen.

Tingsrätten har i remissvaret hänvisat till bestämmelsen i 21 kap. 3 § första stycket OSL. Bestämmelsen är generellt tillämplig i all offentlig verksamhet när det gäller att skydda förföljda personer. Sekretessen gäller således för uppgift om en enskilds bostadsadress eller annan jämförbar uppgift som kan lämna upplysning om var den enskilde bor stadigvarande eller tillfälligt, den enskildes telefonnummer, e-postadress eller annan jämförbar uppgift som kan användas för att komma i kontakt med denne samt för motsvarande uppgifter om anhöriga till den enskilde. En förutsättning för sekretess är att det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående kan komma att utsättas för hot eller våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs. Med ”annan jämförbar uppgift som kan lämna upplysning om var den enskilde bor stadigvarande eller tillfälligt” avses enligt förarbetena t.ex. en adress till ett fritidshus eller ett hotell, men även en del av en adressuppgift eller någon annan jämförbar uppgift som kan användas för att ta reda på var den enskilde bor omfattas. Och med formuleringen ”annan jämförbar uppgift som kan användas för att komma i kontakt med den enskilde” menas t.ex. uppgift om faxnummer eller vem som är den enskildes arbetsgivare. Om uppgifter som omfattas av sekretessbestämmelsen får ett starkare skydd enligt en annan sekretessbestämmelse som också är tillämplig hos den aktuella myndigheten ska den senare sekretessen tillämpas (prop. 2005/06:161 s. 98 f.).

Av sekretessbestämmelsen i 36 kap. 1 § andra stycket 2 OSL följer att sekretess gäller hos en domstol för en uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden om en part begär det och det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i t.ex. ett familjerättsligt mål. Denna bestämmelse kan dock endast

komma i fråga om t.ex. röjandet av en geografisk vistelseort innebär allvarlig risk för parten i fråga (se Heuman m.fl., Sekretess m.m. hos allmän domstol, en handbok, femte upplagan, s. 99).

OSL innehåller flera regler om hur sekretessbestämmelserna förhåller sig till varandra. Enligt huvudregeln om s.k. konkurrens mellan bestämmelserna, som finns i 7 kap. 3 § OSL, ska den eller de bestämmelser som ger sekretesskydd tillämpas och det oavsett vilka slags sekretessbestämmelser (primära eller sekundära) som konkurrerar. Undantagsbestämmelser finns dock, bl.a. i ovan nämnda 43 kap. 2 § som innebär att en primär sekretessbestämmelse tar över en sekundär. När det gäller sekretess enligt 21 kap. 3 § ska huvudregeln enligt 7 kap. 3 § OSL tillämpas. (Se Heuman a.a. s. 41 f.) Vilka slutsatser i sekretesshänseende som dessa regler innebär i ett konkret fall är alltid upp till domstolen att bedöma.

Tingsrätten har i remissvaret berört bestämmelsen i 43 kap. 8 § OSL. Av bestämmelsens första stycke framgår, såvitt nu är av intresse, att en sekretessbestämmelse som gäller för en uppgift i ett mål i en domstols rättskipande eller rättsvårdande verksamhet upphör att vara tillämplig i målet om uppgiften tas in i en dom eller ett slutligt beslut i samma mål. Detsamma gäller om uppgiften tas in i ett beslut som inte är slutligt om beslutet bl.a. innebär att domstolen bestämmer vad som tills vidare ska gälla i en fråga som målet rör. Med sådana beslut som innebär att domstolen bestämmer vad som tills vidare ska gälla i en fråga som målet rör avses t.ex. interimistiska beslut i ett familjemål (se prop. 2015/16:144 s. 23 f. och 38 f.). Enligt andra stycket gäller dock inte vad som sägs i första stycket om domstolen i sitt avgörande har beslutat att sekretessbestämmelsen ska vara tillämplig även i fortsättningen.

Ett beslut enligt 43 kap. 8 § andra stycket OSL om att en sekretessbestämmelse ska fortsätta att vara tillämplig förutsätter att intresset av sekretess för en uppgift i domen eller beslutet väger väsentligt tyngre än intresset för offentlighet. Vid denna bedömning ska särskild vikt läggas bl.a. vid intresset av offentlighet för sådana uppgifter som visar vilka överväganden domstolen har gjort vid sin prövning och om resultatet av prövningen. Detta framgår av 43 kap. 8 a § OSL.

Regler om umgänge med s.k. umgängesstöd

Ett barn har enligt 6 kap. 15 § FB rätt till umgänge med en förälder som barnet inte bor tillsammans med. Umgänget kan ske genom att barnet och föräldern träffar varandra eller genom att de har annan kontakt. På talan av den förälder som vill umgås med sitt barn kan domstolen besluta om ett umgänge mellan barnet och den föräldern, se 6 kap. 15 a § FB.

När rätten beslutar om ett umgänge med en förälder som ett barn inte bor tillsammans med får rätten, om barnet har behov av det, även besluta att en person som utses av socialnämnden ska medverka vid umgänget, s.k. umgängesstöd. Ett beslut om umgängesstöd ska gälla för en viss tid, vilket ska

anges i beslutet. Innan ett beslut om umgängesstöd meddelas ska rätten hämta in ett yttrande från socialnämnden. Efter rättens beslut ska nämnden utse en viss person att medverka vid umgänget. Reglerna om umgängesstöd finns i 6 kap. 15 c § FB.

Bedömning

Inledning

Min granskning i detta ärende har fokuserat på tre frågor, nämligen hanteringen av AA:s skyddade personuppgifter i domen den 14 mars 2019, hur domskälen och utformningen av förordnandet om umgänge förhållit sig till tingsrättens bedömning att uppgifterna om AA:s och BB:s adress och vistelseort var sekretessbelagda samt utformningen av domen såvitt avser frågan om umgängesstöd.

JO uttalar sig som utgångspunkt inte om bedömningar i sakfrågor. Det finns inte någon anledning att frånga den principen i detta ärende. Jag går alltså inte in på tingsrättens bedömning av de tvistiga frågorna mellan parterna i målet, dvs. vårdnaden av barnet BB och umgänget mellan BB och CC.

Innebörden av att partsbilagan var en del av domen

Enligt tingsrätten uppmärksammades att AA hade skyddade personuppgifter när målet överlämnades från Stockholms tingsrätt och målet sekretessmarkerades i målhanteringssystemet Vera redan då. En särskild registrering av AA:s adress som "Sekretess" gjordes samtidigt. Vidare ska den adress för AA som fanns i stämningsansökan ha gått till ombudet, och ansökan innehöll en upplysning om att AA:s egen adress var "sekretesskyddad". Det har visserligen inte framkommit vare sig vilken adress som då lades in i Vera eller vilken sekretessbestämmelse som tingsrätten ansåg tillämplig. Det står emellertid klart att tingsrätten under handläggningen bedömt att det fanns skäl och förutsättningar att hålla AA:s adressuppgift hemlig och att det gällde också för motsvarande uppgifter om barnet BB.

I remissvaret har tingsrätten gett uttryck för uppfattningen att den partsbilaga som upprättades i samband med domen den 14 mars 2019 inte ska ses som eller har varit avsedd att vara en del av domen mellan AA och CC. Tingsrätten har i det sammanhanget redogjort för tingsrättens rutiner och särskilt framhållit att den aktuella partsbilagan inte expedierades till parterna. Enligt tingsrätten har därmed ett sekretessförordnande i domslutet varit onödigt.

Det framgår inte av tingsrättens remissvar eller utredningen i övrigt hur tingsrätten fick kännedom om boxadressen till AA som angetts i partsbilagan till domen och inte heller vilken sekretessbestämmelse som tingsrätten tillämpat på uppgiften. Om den sekretessreglerade uppgiften kommit från Skatteverket har bestämmelsen i 22 kap. 1 § OSL varit tillämplig (se 43 kap. 2 § andra stycket OSL). Det framstår dock som oklart var uppgiften kom ifrån. Om tingsrätten inte förstått det som framgick av stämningsansökan som en begäran enligt 36 kap. 1 § andra stycket OSL om sekretess för AA:s personliga

förhållanden uppfattar jag utifrån vad tingsrätten anfört i sitt remissyttrande att rätten bedömt att sekretessbestämmelsen i 21 kap. 3 § OSL varit tillämplig för adressuppgiften.

I partsbilagan som upprättades i samband med domen den 14 mars 2019, som förstasidan av domen hänvisade till, återgavs alltså AA:s personuppgifter med bl.a. en boxadress och ett ortsnamn. Huruvida sekretess gäller för en boxadress har inte varit föremål för uttryckliga överväganden vid något lagstiftningsarbete på senare tid i anslutning till de nämnda bestämmelserna i OSL. Emellertid återfinns i doktrinen uttalanden i anslutning till 29 kap. 3 § OSL – som rör sekretess hos bl.a. myndighet som bedriver postverksamhet – med innebörden att med adress i sådana sammanhang avses fast eller tillfällig bostadsadress liksom boxadress (se Tansjö m.fl. Nordstedts Juridik, JUNO Version 21, kommentaren till 29 kap. 3 § OSL). Vidare har när det gäller sekretess under en förundersökning i brottmål (se 35 kap. 1 § OSL) i rättsfallet RÅ 1989 not 210 angetts att, vid bedömningen av den enskildes personliga och ekonomiska förhållanden, någon fara för att vissa identiteter skulle kunna röjas inte borde föreligga såvida inte uppgifterna om namn, gatuadress eller boxadress angavs. Som framgått under Rättslig reglering kan även sekretess råda för en med bostadsadress eller e-postadress jämförbar uppgift med stöd av 21 kap. 3 § OSL. Mot denna bakgrund torde enligt min mening en boxadress i förening med postnummer och ortsnamn kunna utgöra sådan uppgift som kunde lämna upplysning om var AA bodde eller vistades, stadigvarande eller tillfälligt.

Såvitt framgår av utredningen hos JO hade inte AA:s skyddade personuppgifterna röjts av de tidigare avgörandena. Således fattade tingsrätten inte något interimistiskt beslut i fråga om själva vårdnaden eller umgänget vid den muntliga förberedelsen den 8 juni 2018. Något s.k. offentlighetsdop av uppgifterna skedde därmed inte (se 43 kap. 8 § OSL). Det förhållandet att tingsrätten förordnade om en vårdnads- och umgängetutredning medför enligt min mening inte någon annan bedömning. Vidare innehöll inte deldomen på äktenskapsskillnad den 3 december 2018 någon uppgift om AA:s adress eller vistelseort, utan i stället angavs endast en c/o-adress till ombudet, på förstasidan, och någon hänvisning till en partsbilaga gjordes inte. Det har alltså i och för sig funnits förutsättningar för tingsrätten att i domen den 14 mars 2019 förordna att en sekretessbestämmelse skulle vara tillämplig även i fortsättningen för vissa av AA:s personuppgifter.

Det finns inte några bestämmelser som reglerar närmare vilka uppgifter om parterna som ska redovisas i en dom. Sålunda sägs endast i rättegångsbalken, RB, att parterna och deras ombud eller biträden ska anges i en tvistemålsdom (se 17 kap. 7 § första stycket 2). Praxis är emellertid att parter som är fysiska personer ska anges med namn, personnummer och adress (se JO 2004/05 s. 29, Heuman m.fl., Sekretess m.m. hos allmän domstol, En handbok, femte upplagan, s. 139 och Fitger m.fl., kommentaren till 17 kap. 7 § RB).

Domstolsverket har utfärdat föreskrifter som ska tillämpas av tingsrätter vid registreringen av mål och ärenden i målhanteringssystemet Vera (verksamhets-

registret). Föreskrifterna tar sin utgångspunkt i brottmål och reglerar hur en tilltalad eller annan aktör, t.ex. en målsägande som är part, ska anges i en dom eller ett slutligt beslut (se Domstolsverkets föreskrifter [2006:9], senast ändrade genom DVFS 2019:1). Samma metod tillämpas emellertid i stor utsträckning även i andra måltyper vid tingsrätterna (se Heuman m.fl., a.a., s. 140). Enligt föreskrifterna ska uppgifter om aktörer som är knutna till avgörandet vara sekretessmarkerade i Vera om de omfattas av sekretess enligt OSL och sekretessbestämmelsen ska vara tillämplig även i fortsättningen. Om uppgifterna är sekretessmarkerade anges då per automatik ”Sekretess” i avgörandets offentliga del. Och genom Vera skapas då utan någon särskild åtgärd en specifik partsbilaga med de sekretessmarkerade aktörsuppgifterna. Om någon sekretessbestämmelse inte är tillämplig men en adressuppgift ändå inte bör spridas kan enligt Domstolsverkets föreskrifter en c/o-adress, t.ex. till ett målsägandebiträde, alltid anges i stället. I sådant fall måste aktörsuppgiften i Vera justeras så att systemet inte genererar en partsbilaga.

Det angivna sättet att hantera sekretessreglerade personuppgifter innebär att det avgörande som skapas i Vera har dels en offentlig del och dels en automatiskt skapad partsbilaga som innehåller de personuppgifter som är sekretessmarkerade i Vera, t.ex. en parts identitet eller adress. Partsbilagan ingår i avgörandet genom den hänvisning som finns i den offentliga delen av avgörandet. Det förhållandet att en partsbilaga inte expedieras eller skrivs ut har ingen betydelse i det avseendet. I stället har alltså uppgifterna därmed tagits in i avgörandet och för att uppgifterna i partsbilagan ska förbli skyddade måste rätten i avgörandet i enlighet med 43 kap. 8 § OSL uttryckligen förordna att en sekretessbestämmelse ska vara tillämplig för dem även i fortsättningen. Om det inte görs blir uppgifterna i partsbilagan offentliga.

AA:s skyddade personuppgifter i partsbilagan till domen den 14 mars 2019 har följaktligen blivit offentliga till följd av att tingsrätten inte fattade beslut om att någon sekretessbestämmelse skulle vara tillämplig även i fortsättningen. Rådsmannen HH förtjänar kritik för detta.

Jag vill understryka vikten av att den ansvariga domaren gör en kontroll av att skyddade personuppgifter – identiteten och/eller adressuppgiften – i förekommande fall är korrekt inlagda i Vera innan målet avslutas och därvid tar ställning till om någon sekretessbestämmelse ska gälla även i fortsättningen. Vid genomgången av förstasidorna och domslutet, eller annat avgörande, utgör det förhållandet att uppgifterna om en part, helt eller delvis, anges som ”Sekretess, se Partsbilaga sekretess” eller ”Sekretess” en påminnelse om att göra denna kontroll. Om den ansvariga domaren då bedömer att det inte finns skäl att förordna att en sekretessbestämmelse ska vara tillämplig även i fortsättningen ska han eller hon se till att de registrerade uppgifterna i Vera, och därmed i domshuvudet eller motsvarande, ändras så att någon partsbilaga inte knyts till avgörandet i målhanteringssystemet. Under handläggningen av det aktuella målet har jag noterat att tingsrätten använt sig av två sätt för att ange AA:s adress, dels en partsbilaga, dels en c/o-adress till ombudet. Särskilt med

hänsyn till förhållandena i målet torde det senaste sättet ha varit både lämpligt och tillräckligt. Detta har HH också gett uttryck för i remissvaret.

Utformningen av förordnandet om umgänge och AA:s skyddade personuppgifter

Av remissyttrandet och utredningen i övrigt framgår att tingsrätten vid flera tillfällen under målets handläggning gjorde överväganden i fråga om hur olika åtgärder skulle kunna genomföras utan att röja uppgifterna om var och i vilken kommun AA och BB var bosatta. Jag har förstått att tingsrätten strävade efter att skydda dessa uppgifter även vid utformningen av domskälen som avsåg umgängesfrågan och av själva domslutet.

Givetvis är det angeläget att en domare är särskilt noggrann och omsorgsfull vid utformningen av domskäl om en enskilds personuppgifter är sekretessbelagda och det bedöms finnas grund för att uppgifterna även i fortsättningen ska vara det. Detsamma gäller om processmaterialet annars innehåller känsliga uppgifter. Om det är möjligt och det inte behövs för avgörandet av själva saken bör sålunda domaren undvika att ta in uppgifter i domen som på grund av sin anknytning till de skyddade personuppgifterna kan röja dessa.

Förslaget till umgängesstöd och umgängeslokal hade lagts fram av AA:s boendekommun efter begäran från tingsrätten. Förslaget lämnades via Hedemora kommun för att undvika att röja var AA och BB bodde. Som jag uppfattar remissvaret övervägde rådmannen HH hur rätten skulle förhålla sig till den föreslagna lokalen mot bakgrund av att AA hade skyddade personuppgifter. Hon ansåg emellertid att det var möjligt att förordna om umgänge i umgängeslokalen så länge som det inte närmare belystes om det fanns någon koppling mellan denna och AA:s boendekommun. Sålunda gjorde tingsrätten en bedömning i sekretessfrågan innan den förordnade om umgänge i den angivna umgängeslokalen.

Det är enligt min mening inte självklart att utformningen av domen kan anses ha röjt AA:s skyddade personuppgifter. Det framgår således inte uttryckligen om umgängeslokalen låg i AA:s boendekommun eller i en annan kommun. I domskälen redovisades endast att "AA:s boendekommun har meddelat att den har ordnat en möjlighet för BB att ha umgänge med CC med umgängesstöd". Även om detta kan tas till intäkt för antagandet att umgängeslokalen låg i eller åtminstone hade anknytning till AA:s boendekommun, särskilt då BB var rätt liten och bodde tillsammans med AA, behövde det inte ha förhållit sig på det sättet. Enligt min mening kan alltså domskälen och förordnandet om att det inledande umgänget skulle ske i den angivna umgängeslokalen inte ensamt anses ha medfört att AA:s boendekommun röjts.

Som jag tidigare har konstaterat har emellertid sekretessbestämmelsen för uppgifterna om AA:s adress upphört att vara tillämplig då tingsrätten tagit in uppgifterna i domen utan ett förordnande om att bestämmelsen skulle vara tillämplig även i fortsättningen. Genom de offentliga uppgifterna i partsbilagan till domen framgick det således att den ort som angavs där var samma kommun

som umgängeslokalen låg i. Därigenom har domens utformning bidragit till slutsatsen att AA också var bosatt i den kommun som umgängeslokalen fanns.

Utformningen av beslutet om umgänge har saknat ett förordnande om s.k. umgängesstöd

Om ett barn har behov av det får rätten, när den beslutar om umgänge med en förälder som barnet inte bor med, besluta om umgängesstöd. Med umgängesstöd avses en person som utses av socialnämnden, sedan domstolen beslutat om det, och som medverkar vid umgänget mellan barnet och hans eller hennes förälder, se 6 kap. 15 c § FB. Med umgängesstöd avses alltså inte en viss lokal.

Genom domen förordnade emellertid tingsrätten att BB:s inledande umgänge med CC skulle äga rum i en viss umgängeslokal. Domslutet saknar helt beslut om att ett umgängesstöd skulle medverka vid det inledande umgänget. Som tingsrätten har konstaterat i sitt remissvar skulle förordnandet i domslutet i stället rätteligen ha omfattat umgängesstöd i enlighet med den nämnda regleringen och med de överväganden som hade gjorts i domskälen i umgängesfrågan. Jag är av samma uppfattning. Även om det i detta fall inte finns skäl att tro annat än att socialnämnden utsåg en viss person att medverka vid umgänget kan inte HH undgå kritik för att domslutet inte utformades i enlighet med de rättsliga förutsättningarna och för den otydlighet som skillnaden mellan domskälen och domslutet inneburit.

Jag vill i detta sammanhang upplysa om att *JO Thomas Norling* nyligen genomfört en undersökning av hur socialtjänsten verkställer domstolars beslut om umgänge med umgängesstöd. I sitt beslut den 30 juni 2020 (dnr 9119-2019) konstaterade han bl.a. att en lokal inte uppfyller de formella krav som bestämmelsen i 6 kap. 15 c § FB ställer på en socialnämnd när den verkställer ett domstolsbeslut om umgängesstöd. Det finns enligt honom inte heller något stöd för att en nämnd kan erbjuda umgängesstöd endast under förutsättning att umgänget förläggs till en umgängeslokal. Med anledning av vad som framkom i en viss del av Thomas Norlings undersökning har jag tagit ett initiativ till att utreda en tingsrätts hantering av olika frågor kring umgängesstöd enligt 6 kap. 15 c § FB. Ärendet (dnr 1325-2020) är snart klart för avgörande.

Avslutande synpunkter

Bedömningar i sekretessfrågor är inte alltid självklara och den enskilda domaren måste ta hänsyn både till intresset av offentlighet i verksamheten och till om exempelvis en enskild part lider men om en viss uppgift röjs. Inte minst mot denna bakgrund är det av avgörande betydelse att den enskilda domaren har klart för sig vilka regler som gäller och tillämpar dem på rätt sätt såväl under handläggningen som i samband med beslut under rättegången och det slutliga avgörandet. Ett röjande av t.ex. en sekretessbelagd adressuppgift kan få mycket allvarliga konsekvenser för den enskilde. Det är dessutom av vikt att domstolarna har tydliga och rättsligt korrekta rutiner för hanteringen av sekretessreglerade uppgifter. Mot bakgrund av vad som framkommit i detta ärende utgår jag från att Falu tingsrätt nu ser över sina rutiner.

JO har vid flera inspektioner av domstolar de senaste åren påträffat domar och beslut med hänvisning till en partsbilaga och där avsikten tycks ha varit att en sekretessbestämmelse skulle fortsätta vara tillämplig för uppgifterna i den bilagan, men där förordnande om detta saknats. Det har följaktligen medfört att uppgifterna i dessa partsbilagor blivit offentliga, dvs. det har varit fråga om samma förhållanden som i nu aktuellt ärende. Vid inspektionerna har också avgöranden med partsbilagor som endast har innehållit offentliga uppgifter uppmärksammats. (Se protokoll från JO:s inspektioner av tingsrätter och förvaltningsrätter, bl.a. dnr 915-2015, dnr 5855-2016, dnr 7604-2018 och dnr 7403-2019.) Det kan inte uteslutas att utformningen av själva målhanterings-systemet Vera (verksamhetsregistret), och hur partsbilagan upprättas och knyts till ett avgörande, kan ha betydelse för vad som många gånger framstår som förbiseenden eller misstag från enskilda domares sida i nu berörda avseenden. Det kan även finnas behov av tydligare riktlinjer för domstolarna om hur skyddade personuppgifter och partsbilagor bör hanteras. Eftersom Domstolsverket ansvarar för Vera skickar jag en kopia av detta beslut dit för kännedom.

Ärendet avslutas.